

“The placing of the reader”: Reading British and American Fiction in Romania

Ana-Karina Schneider,
Universitatea Lucian Blaga din Sibiu

Rezumat

Prezenta teză de abilitare stă mărturie interesului meu pentru preocuparea constantă a romanului de a găsi mijloace formale mereu noi pentru a comunica schimbarea, rezistența, reevaluarea, dar și empatia, compasiunea, altruismul și responsabilitatea. Ideea că a înțelege literatura înseamnă a înțelege ceva fundamental despre lume, promovată de gânditori precum Matthew Arnold, I.A. Richards, F.R. Leavis, Wayne C. Booth și Thomas Docherty, conferă coeziune diverselor direcții ale cercetării mele și sens activității mele pedagogice. Teza propune o modalitate, în egală măsură critică și autoreflexivă, dar și participativă, deschisă și transferabilă, de a citi ficțiune. Aceasta se bazează pe o dublă convingere că aspectele formale și retorice ale narațiunii sunt inseparabile de cunoașterea pe care o transmit romanele și că „singura literatură este literatura comparată; singura lectură, prin analogie, este lectura comparată” (Docherty 2003, 9). După cum sugerează titlul tezei, subscriu la definiția dată de Docherty lecturii critice: „o chestiune de loc, de așezare și de locuire: o chestiune de acomodare” (12). Totuși lectura este o incomodă „acomodare între ruine,” „locuirea unei *indeterminări*” (13), o activitate care „sporește exponențial incertitudinea” (16). După cum se va vedea, munca mea este întotdeauna autoreflexivă, autocritică, conștientă de locul meu în spațiu și timp și de diferența dintre „habitudinile și locuirile mele” (12) și locul meu în text.

Construind pe studiul comparat al criticii și teoriei literare de limbă engleză și al celor din România pe care l-am întreprins în teza de doctorat, cercetarea mea ulterioară a urmat trei direcții înrudite. În primul rând, interesul meu pentru metode critice a rezultat în publicarea monografiei *Studies in the Rhetoric of Fiction* (2015), care dezvăluie textul romanului drept un spațiu al comunicării între autor și cititor și supune analizei diversele practici de lectură și poziționări ale cititorului care decurg din această comunicare. În al doilea rând, am analizat aspecte stilistice ale

reprezentării corpului femeii în romanul contemporan, mai ales cel al Annei Enright, căreia i-am dedicat un studiu monografic, *Understanding Anne Enright* (2020). În fine, interesul pentru studiile literare românești, literatura comparată, traducerea și receptarea literaturilor de limbă engleză în România a devenit o parte integrantă a preocupării mele pentru studiile de anglistică din universitățile românești. Aceasta s-a concretizat prin participări la proiecte internaționale de cercetare, invitații de a susține prelegeri la universități din străinătate, publicarea de studii bine primite de specialiști, perfecționarea metodelor didactice.

Teza de abilitare prezintă aceste trei direcții paralele ale carierei într-o ordine ce nu ține neapărat cont de cronologie, dar scoate în evidență modul în care cercetarea s-a întrepătruns cu munca la catedră. Prima direcție constituie fundația, pornind de la abordări critice consacrate pentru a dezvolta o metodă de lectură axată pe text și totodată autoreflexivă. Cea de-a doua urmează tendințe mai puțin comune, pornind de la concepte precum liminalitatea, abjectul, deconstrucția sau materialitatea experienței în scrierile femeilor. A treia parte a acestei expuneri descrie faza de consolidare a tendinței comparative a tezei doctorale, prezentând cercetări ce vizează implicațiile culturale ale traducerii, receptării critice și predării literaturii britanice și americane în România.

Potrivit lui I.A. Richards, „cei doi stâlpi pe care trebuie să se bazeze o teorie a criticii sunt o apreciere a valorii și o apreciere a comunicării” (1924, 25). În timp ce lucrările mele analizează în mod deschis mijloacele formale și retorice prin care ficțiunea comunică sensurile sale, aprecierea valorii literaturii e implicită atât în convingerea mea că predarea strategiilor de lectură și metodelor critice este o întreprindere formativă, plină de sens, cât și în preocuparea mea pentru etica criticii și traducerii literare. Cercetarea mea a îmbrățișat o idee formulată mai recent de Peter Boxall în *The Value of the Novel* (2015) după cum urmează:

Dacă romanul contează astăzi, dacă are valoare, este pentru că are această abilitate unică de a pune relația dintre artă și materie, dintre cuvinte și lume, într-un fel de mișcare, de a opera la pragul evanescent dintre ... lumea pe care o cunoaștem și înțelegem deja și cea pe care încă n-am întâlnit-o. (13)

Pentru ca romanul să-și poată îndeplini funcția aceasta de a plăsmui lumi, profesorul de Engleză trebuie să transmită deprinderile transferabile pe care le presupune ceea ce Peter Widdowson numește „lectură complexă”: „deprinderi ce ne permit să demitizăm discursuri culturale întrucât

ne învață ceva despre ceea ce ni se întâmplă în prezența lor; [acestea] sunt aptitudini a căror aplicabilitate nu se limitează doar la analiza discursului literar” (1991, 1234).

Ideea că valoarea romanului rezidă în relația sa cu lumea va continua să îmi influențeze atât cercetarea cât și predarea, după cum arăt în ultima secțiune a tezei, în care prezint proiecte viitoare în termenii unei continuități și consolidări mai degrabă decât ai unor noi direcții. Astfel, pe lângă ameliorarea și adaptarea constantă a metodelor mele de predare și de îndrumare a cercetării studenților, intenționez să continui să produc cercetare care este atât relevantă cât și repetabilă în cele trei arii de interes profesional și științific: practicile de lectură, literatura femeilor și receptarea și predarea literaturilor anglofone în România. Mai mult decât atât, sper să mă implic în noi proiecte colaborative în vederea editării revistelor Departamentului nostru, organizării de conferințe internaționale, precum și elaborării de studii în calitate de coautor al colegilor și studenților mei.